

UOT 37.0

Şafəq Müzəffər qızı Məmmədova
Azərbaycan Respublikasının Təhsil İnstitutunun
baş mütəxəssisi

HEYDƏR ƏLİYEV VƏ
“AZƏRBAYCANÇILIQ” İDEOLOGİYASI

Шафаг Музаффар гызы Мамедова
главный специалист
Института Образования Азербайджанской Республики

ГЕЙДАР АЛИЕВ И ИДЕОЛОГИЯ
«АЗЕРБАЙДЖАНСТВА»

Shafag Muzaffar Mammadova
chief specialist at the
Institute of Education of the Republic of Azerbaijan

HEYDAR ALIYEV AND IDEOLOGY "AZERBAIJANISM"

Xülasə. Azərbaycançılıq ümumi anlayışdır, olduqca müxtəlif məsələləri: xalqın tarixən qazandığı təcrübəni, milli-psixoloji xüsusiyyətləri, mənəvi-əxlaqi keyfiyyətləri əhatə edir. Ümummilli liderimiz azərbaycançılıq ideyasının əsasında vətənə sevgini ön plana çəkir və hər bir adama vətəni sevməyi təlqin edirdi. Məqalədə Azərbaycan gənclərinin azərbaycançılıq ruhunda tərbiyə edilməsinin Vətənə layiqli vətəndaş böyüdü formalaşdırmağın əsas şərtlərindən biri olmasından bəhs edilmişdir.

Açar sözlər: *Müstəqil Azərbaycan, Ümummilli Lider, azərbaycançılıq tərbiyəsi, gənc nəsil, soydaş*

Резюме. Азербайджанство – это общее понятие, оно охватывает самые разные вопросы: исторически накопленный народом опыт, национально-психологические особенности, духовно-нравственные качества. Основываясь на идее азербайджанства, наш общенациональный лидер на передний план выдвигает любовь к Родине и призывает всех любить Родину. В статье отмечается, что воспитание молодежи Азербайджана в духе азербайджанства является одним из важных условий воспитания и формирования достойных граждан Родины.

Ключевые слова: *независимый Азербайджан, Общенациональный лидер, воспитание азербайджанства, молодое поколение, соотечественник*

Summary. Azerbaijanism is a general concept, it covers a variety of issues: the historical experience of the people, national psychological characteristics, spiritual and moral qualities. Based on the idea of azerbaijanism, our national leader puts love for the Motherland to the fore and calls on everyone to love the Motherland. The article notes that the education of the youth of Azerbaijan in the spirit of azerbaijanism is one of the main conditions for the education and formation of worthy citizens of the Motherland.

Key words: *independent Azerbaijan, national leader, education of Azerbaijan, young generation, compatriot*

Azərbaycanın müstəqillik yolunda inkişafı tələb edir ki, soykökə qayıtmaq qarşıya məqsəd qoyulduğu bir şəraitdə milli tərbiyə, o cümlədən azərbaycançılıq tərbiyəsi barədə gənclər arasında təbliğat işi gücləndirilməlidir. “Azərbaycançılıq sözünün özü Vətənə, vətən övladına, millətə,

tə, xalqa məhəbbət hissi oyadır. Ona görə də “azərbaycançılıq” tərbiyəsi termini xüsusilə məktəblilər üçün, onların bu ruhda tərbiyə olunması üçün olduqca gərəklidir. Bu sözdə bir təəsübkeşlik ifadə olunur. Ümummilli Liderimiz H. Əliyev Yeni Azərbaycan Partiyasının II qu-

rultayındakı nitqində "azərbaycançılıq" termini belə səciyyələndirmişdir: "Azərbaycanın dövlət siyasəti azərbaycançılıq əsasında qurulmuşdur." (6, s. 162).

İqtibasdan görünür ki, "azərbaycançılıq" termini adi termin olmayıb, bir dövlətin siyasətinin əsasının, təməlinin ifadəsidir.

"Azərbaycançılıq" tərbiyəsi olduqca geniş, əhatəlidir, müxtəlif sahələri, hətta bir-birindən fərqlənən ayrı-ayrı şəraitdə yaşayan bu və ya başqa xalqa, millətə mənsub olan adamların tərbiyəsi ilə bağlı olan çox aktual bir problemdir.

Azərbaycanda yaşayan azərbaycanlılar bu ideyanın əsas daşıyıcılarıdır, Azərbaycan dövlətinin təməlidir, onu göz bəbəyi kimi qoruyub saxlayandır. Azərbaycan mədəniyyətinin, incəsənətinin, xalq adət-ənənəsinin, mərasim qaydalarının yaradılması, mühafizə olunması, inkişaf etdirilməsi və təbliği Azərbaycan vətəndaşı olan azərbaycanlıların əsas vəzifəsidir. Azərbaycanın çiçəklənməsi, hər cəhətdən inkişaf etməsi əsasən öz ərazisində yaşayan və fəaliyyət göstərən azərbaycanlılarla bağlıdır.

Azərbaycançılıq tərbiyəsi Ümummilli Liderimiz Heydər Əliyevin azərbaycançılıq ideyasından nəşət edən tərbiyə istiqamətidir. Azərbaycançılıq azərbaycançılıq ideyasının təbliğidir, həyata keçirilməsidir, böyüməkdə olan nəslin bu ruhda formalaşma istiqamətidir. "Azərbaycançılıq" ideyası ilk dəfə ümummilli liderimiz tərəfindən işlədilmiş, onun təşəbbüsü və rəhbərliyi ilə 1991-ci il dekabr ayının 16-da Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisində qərar qəbul edilmişdir. Bu xüsusda Ümummilli Liderimiz deyirdi: "1980-ci illərin axırında, Sovetlər İttifaqı zəifləməyə başladığı zaman Azərbaycanda yaşayan azərbaycanlılar öz soydaşları, bacı-qardaşları ilə əlaqə qurmağa daha çox cəhdlər göstərmişlər. Məhz bu istək, bu arzu, bu cəhdlər 1989-cu ilin sonunda gənc azərbaycanlıları İranda, Türkiyədə yaşayan azərbaycanlılardan bizi ayıran sovetlər ittifaqının sərhəd qoşunlarının yaratdığı mühəndis istehkamlarını, tikanlı simləri vurub dağıtmağa, qırmağa məcbur etmişdir. Bu, o vaxt – 1989-cu ilin dekabrında tarixi bir hadisə olmuşdur. O günlər Arazın o tayında da, bu tayında da azərbaycanlılar bir-birinə qovuşmağa, birləşməyə çalışmışlar. Bu arzular, bu istəklər yerinə yetmiş və bu gün biz böyük xoşbəxtlik hissi ilə deyə bilərik ki, başqa öl-

kələrdə yaşayan soydaşlarımızla, qohum-əqrəbalarımızla azad, sərbəst əlaqə yaratmaq imkanına malikik. Biz 1989-cu ilin dekabr ayında baş vermiş bu hadisəyə xüsusi əhəmiyyət verərək 1991-ci il dekabr ayının 16-da Naxçıvanda Muxtar Respublika Ali Məclisinin bu barədə xüsusi qərarını qəbul etdik və 31 dekabr gününü Dünya azərbaycanlılarının həmrəylik günü elan etdik. Biz Naxçıvanda qəbul etdiyimiz bu qərar əsasında Azərbaycan Respublikasının Ali Soveti qərar qəbul etdi... Məni sevindirən odur ki, azərbaycançılıq artıq tarixdə həkk olunmuşdur. Azərbaycan dili, Azərbaycan xalqının ana dili, müstəqil Azərbaycan Respublikasının dövlət dili artıq dünya dilləri içərisində öz yerini tapıb-
dır. Dünya azərbaycanlılarında millilik, milli vətənpərvərlik hissləri günü-gündən artır, bu da bizim həmrəyliyimizin güclənməsinin rəmzidir. Mən əminəm ki, bütün bu proseslər bundan sonra da inkişaf edəcəkdir" (4, s. 14-17).

Azərbaycan mədəniyyətinin, incəsənətinin xalq adət-ənənəsinin, mərasim qaydalarının yaradılması, mühafizə olunması, inkişaf etdirilməsi və təbliği Azərbaycan vətəndaşı olan azərbaycanlıların əsas vəzifəsidir. Azərbaycanın çiçəklənməsi, hər cəhətdən inkişaf etməsi əsasən öz ərazisində yaşayan və fəaliyyət göstərən azərbaycanlılarla bağlıdır.

Azərbaycanın sərhədlərindən kənarında yaşayan, Azərbaycan dilində danışan insanların sayı təxminən 40 milyondan artıqdır. Onlar müxtəlif ölkələrdə yaşayır, əgər belə demək mümkündürsə, azərbaycanlıdır, lakin başqa ölkə vətəndaşıdır. Bunu düzgün başa düşmək üçün ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin tarixi şərhinə nəzər salmaq yerinə düşər:

"Azərbaycanlılar min illərlə öz tarixi, etnik, doğma torpaqlarında – göyük Azərbaycanda yaşamışlar, yaratmışlar və bəşər sivilizasiyasına dəyərli töhfələr vermişlər. Dünyada gədən müharibələr, inqilablar, hərbi münaqişələr, ictimai-siyasi proseslər nəticəsində Azərbaycan parçalanmış, azərbaycanlıların bir qismi yerlərdən-yurdlarından sürgün, deportasiya olunmuş, parçalanma nəticəsində bir-birindən ayrı düşmüşlər. Bəziləri isə özlərinə iş aramaq, təhsil almaq üçün doğma torpaqlarını tərk edib başqa ölkələrdə məskunlaşmışlar. Beləliklə, tarix boyu böyük Azərbaycan torpağından azərbaycanlılar dünyaya səpələnmişlər. İndi, demək olar ki,

dünyanın bir çox ölkələrində azərbaycanlılar yaşayırlar. Rusiyada, Müstəqil Dövlətlər birliyinə mənsub olan digər ölkələrdə, Qafqazda, qonşu Gürcüstanda, Dağıstanda, İranda, Türkiyədə, Avropada, Amerikada, Şərq ölkələrində azərbaycanlıların böyük icmaları yaranıb. Onlarda millilik hissləri günü-gündən artır. Onlar bir-biri ilə daha sıx əlaqə qurmağa çalışırlar və həmrəylik hissləri güclənir. Azərbaycan Respublikasının əhalisi milli tərkib etibarilə müxtəlifdir. Burada ayrı-ayrı xalqların nümayəndələri (az və ya çox sayda) yaşayırlar və onlar da respublikamızın doğma vətəndaşlarıdır. Azərbaycan vətəndaşları arasında milli ayrı-seçkilik yoxdur. Bu, Azərbaycan dövlətinin siyasətidir”.

Milli liderin sözləri hər bir Azərbaycan vətəndaşını bu istiqamətdə düşünməyə, onun tələblərinə əməl etmək əzmində olmağa vadar edir, onların etnik mənsubiyyətindən asılı olmayaraq bir ideya – Azərbaycanın mənafeyini müdafiə etmək amalı uğrunda birgə fəaliyyət göstərməyə istiqamətləndirir. Bu baxımdan ümum-milli liderimizin “Müstəqil Azərbaycan dövlətinin əsas ideyası azərbaycançılıqdır. Hər bir

azərbaycanlı öz milli mənsubiyyətinə görə qürur hissi keçirməlidir” kimi fikirləri son dərəcə qüvvətli səslənir.

“Mən həmişə fəxr etmişəm, bu gün də fəxr edirəm ki, mən azərbaycanlıyam”, - Heydər Əliyevin bu kəlamı Azərbaycana sonsuz sevgidir.

Problemin aktuallığı. Böyüməkdə olan gənclərin tərbiyəsi sahəsində deyilənlərin qorunub saxlanması, sonrakı nəsillərin bu ruhda tərbiyə olunması dövlətimizin siyasəti, valideynlərin, təhsil ocaqlarının, eləcə də böyük və ya kiçikliyindən asılı olmayaraq hər bir qurumun borcudur.

Problemin elmi yeniliyi. Heydər Əliyev müasir azərbaycançılıq ideologiyasının – dövrün, zamanın tələblərini, dövlətçiliyin əsaslarını, milli-etnik şəraiti nəzərə alan milli təlimin banisidir. Çünki azərbaycançılıq ideologiyası məhz onun dövründə həqiqi siyasi-ideoloji məzmun qazanaraq, mükəmməl bir dövlətçilik təliminə çevrildi və müstəqil Azərbaycan Respublikasının dövlət ideologiyası səviyyəsinə yüksəldi.

Problemin praktik əhəmiyyəti. Məqalə gənc tədqiqatçılar üçün faydalı olacaqdır.

Ədəbiyyat:

1. Педагогический словарь. -М: АПН, -1960.
2. Bakıxanov, A.A. Gülüstani-İrəm / A.A. Bakıxanov. -Bakı: Elm, -1993, -350 s.
3. Qaralov, Z. Tərbiyə. 3 cildə / Z. Qaralov. Bakı: Pedaqogika, -2003.
4. Əliyev, H.Ə. Müstəqilliyimiz əbədidir. I, II, III, IV, V cildlər / H.Ə. Əliyev. -Bakı, Azərneşr, -2005.
5. Heydər Əliyev və Azərbaycan məktəblilərinin gözü ilə / A. Babayev və başqalarının tərtibatında. -Bakı: Gənclik, -1998, -233 s.

E-mail: shefeq.2011@mail.ru

Rəyçilər: ped.ü.fəls.dok. **İ.B. Əmirəliyeva,**
filol.ü.fəls.dok. **A.H. Nəzərova**

Redaksiyaya daxil olub: 26.01.2023.